

Lapin palaute Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ehdotukseen ammatillisen peruskoulutuksen koulutustarjontaan ja kokonaisopiskelijamääriä koskevaan suunnitelmaan vuosille 2013–2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt alustavan ehdotuksen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääristä. Esityksen mukaan ammatillisen koulutuksen enimmäisopiskelijamäärä pienenisi Lapissa 26 % eli 1 700 opiskelijalla vuoteen 2016 mennessä. Lapin opiskelijapaikkojen leikkaukset eivät perustu Hallitusohjelmassa esitettyihin säästötavoitteisiin, koska vastaava määrä 1700 opiskelupaikkaa on jo lisätty ja vielä 500 paikkaa tullaan lisäämään yhteiskuntatakuun perusteella kasvukeskuksille.

2013	2014	vähennys	2015	vähennys	2016	vähennys
6 495	5 820	-675	5 190	-630	4800	-390

Lapin liitto ei hyväksy Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotusta Lapin ammatillisen koulutuksen oppilasmäärien vähentämisestä vaan edellyttää, että ministeriö kohtuullistaa ehdotustaan opiskelijamäärien leikkauksesta ja turvaa Lappiin vähintään 5 800 järjestämislupien mukaista opiskelijapaikkaa. Tämä merkitsee 695 järjestämislupien mukaisen opiskelijamäärän vähennystä koko Lapissa. Lapin esittämän 5 800 järjestämislupien mukaiseen opiskelijamäärään pääseminen edellyttää (OKM:n las-kutavalla) 2 400 vuosittaista aloituspaikkaa. Vuosittain aloittajia on Lapissa ollut n. 2 500–2 600. OKM esittää ainoastaan 1990 aloituspaikkaa, jolla siis toteutuisi vain 4 800 järjestämisluvan mukais-ta opiskelijapaikkaa.

Lapin esitys mahdollistaa hyvällä koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä niukan, mutta kohtuullisen kattavan koulutustarjonnan ylläpitämisen maakunnassa. Lapin liitto tekee yhdessä koulutuksen jär-jestäjien kanssa tarkennetun esityksen edellä mainittujen lukujen pohjalta vuoden loppuun menses-sä.

Perustelut OKM:n ehdotuksen tarkistamiselle ovat tiivistetysti seuraavat:

- Lapin elinkeinoelämällä on edelleen poikkeuksellisen hyvät kehitysnäkymät. Kaivostoiminnan sekä matkailun kasvu kerrannaisvaikutuksineen tarvitsevat runsaasti uutta työvoimaa. OKM:n pitäisi ottaa huomioon alueiden väliset erot elinkeinorakenteessa ja työvoiman osaamistar-peessa ikäluokkatarkastelun ohella. Lisäksi Lapissa työvoiman poistuma on muuta maata suurempi
- Peruskoulun päättävien ikäluokkien pieneneminen on jo hidastunut merkittävästi ja positiivi-nen työpaikkakehitys tuo väistämättä uutta väestöä Lappiin, myös lapsia ja nuoria.
- Lapissa ammatillisen koulutuksen vetovoima on hyvä. Jokaista opiskelupaikkaa kohti on 1,2 ensisijaista hakijaa ja täyttöaste suurilla järjestäjillä on vuosittain ollut yli 100 %. Tunnu-s-omaista Lapin ammatilliselle koulutukselle on, että oppilaista vain osa tulee keväällä perus-koulunsa päättäneestä ikäluokasta ja osa vanhemmista ikäluokista, jotka ovat jääneet vaille ammatillista koulutusta. Ainakin osittain tämä johtuu pitkistä etäisyyksistä ja vieraalla paikka-kunnalla asumisesta koulutuksen aikana.
- Lapin nuoret valitsevat ammatillisen koulutuksen tai ammattilukion pelkän lukion sijasta use-ammin kuin nuoret muualla maassa. Ammatilliseen koulutukseen tulee siis Lapissa suurempi osuus ikäluokasta kuin keskimäärin Suomessa.
- Lapin erityispiirteistä, mm. pitkistä välimatkoista johtuen nykyistä ammatillisen koulutuksen oppilaitosverkkoa ei voi enää harventaa. Koulutuksen saavutettavuus on jo nyt Lapissa muu-ta maata huomattavasti heikompi.
- Koulutustakuun toteuttamiseen ja koulutuksen erityistehtävien hoitamiseen tarvittavat lisäpai-kat kasvattavat koulutuspaikkojen tarvetta merkittävästi.

14.12.2012

Tarkemmat perustelut

1) Lapin elinkeinoelämällä on edelleen poikkeuksellisen hyvät kehitysnäkymät. Kaivostoinnin sekä matkailun kasvu kerrannaisvaikutuksineen tarvitsevat runsaasti uutta työvoimaa. Lisäksi työvoiman poistuma kasvattaa työvoimatarvetta.

Työ- ja elinkeinoministeriön 24.10.2012 julkistaman Kaivosalan toimialaraportin mukaan alalle tarvitaan vuoteen 2022 mennessä 5 600 uutta ammattilaista (mm. Soklin, Suhangon ja Kolarin alueen kaivoksiin). Yhden suoran kaivostyöpaikan on laskettu luovan 2,5–3,5 muuta työpaikkaa. (Liite 1.) Lapin työvoimatarpeisiin vaikuttaa voimakkaasti myös lähialueiden kehitys. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Pohjois-Ruotsiin on arvioitu tulevan 5 000 ja Pohjois-Norjaan 1 000 suoraa kaivostyöpaikkaa. Lähialueilla käynnissä olevat hankkeet näkyvät jo nyt lappilaisia yrityksiä työllistävänä vaikutuksena. Matkailun 5 % vuosittainen kasvu, kaupan kasvu sekä Lappiin suunnitteilla olevat muut suuremmat investointihankkeet (esim. Mustikkamaan voimalaitos, Kemin biodieselaitos) lisäävät tulevina vuosina osaltaan merkittävästi työvoimatarpeita Lapissa.

Lapissa poistuu vuoteen 2025 mennessä työvoiman ulkopuolelle 51,9 % vuoden 2007 työllisistä. (Liite 2.) Poistuman määrä on vuoteen 2025 mennessä yli 37 000 työpaikkaa. Koko maan poistuma-arvio on tätä alempi eli noin 40 %. Suuresta poistumasta johtuen myös laskevilla aloilla (maa-, riista ja kalataloudessa sekä julkishallinnossa) tarvitaan lisää uutta työvoimaa. Jotta tähän kysyntään pystytään vastaamaan, tarvitaan maakunnassa laaja-alaista koulutustarjontaa.

Elinkeinoelämän kannalta ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen leikkaussuunnitelma merkitsi työvoiman saannissa esiintyvien ongelmien lisääntymistä. Pk-barometrin mukaan Lapissa toimivat mikro- ja pk-sektorin yritykset arvioivat työvoiman saannin yhdeksi heikoimmaksi sijaintipaikkakuntansa elinkeinoilmaston osa-alueeksi. Tulos on Lapin osalta heikompi kuin maassa keskimäärin ja samansuuntainen tulos on nähtävissä useana vuonna peräkkäin.

Elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja kasvava työvoiman kysyntä asettavat erityisesti syrjäisemmillä seuduilla olevat yritykset haastavaan asemaan kilpailussa osaavasta työvoimasta. Opetusministeriön esittämät koulutuspaikkaleikkaukset merkitsisivät jopa kokonaisten koulutusalojen lopettamista ja laajaa koulutusalarajonnan supistamista sekä koulutuksen keskittämistä. Tämän seurauksena työvoimapako pienemmiltä ja syrjäisemmiltä paikkakunnilta kiihtyisi.

Monipuolisella koulutustarjonnalla ja osaavan työvoiman saatavuudella on suuri merkitys koko maakunnan kehitykselle. Useilla toimialoilla osaavan työvoiman saanti Lapissa on perustunut maakunnan omaan ammatilliseen koulutustuotantoon. **Ottaen huomioon Lapin keskimääräistä suurempi työvoiman poistuma ja monesta muusta alueesta poiketen Lapin hyvät elinkeinojen kehitysnäkymät, olisi ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen merkittävä vähentäminen suuri virhearviointi.**

2) Peruskoulun päättävien ikäluokkien pieneneminen on hidastunut merkittävästi ja positiivinen työpaikkakehitys tuo väistämättä uutta väestöä Lappiin, myös lapsia ja nuoria.

Lapissa 16-vuotiaiden ikäluokan lasku on tarkastelukaudella ollut suurin vuonna 2011, jonka jälkeen vuoteen 2016 asti ikäluokan pieneneminen on vain 5 %. (Liite 3.) Elinkeinoelämän myönteiset näkymät puoltavat mahdollisuutta positiiviseen muuttoliikkeeseen erityisesti nuorissa ikäryhmissä. Työnantajilla on osoittautunut halukkuutta tukea työntekijän ja hänen perheensä muuttoa alueelle mm. asuntotarjonnalla. Positiivisen muuttoliikkeen mahdollistaa myös se, että molemmille

14.12.2012

puolisoille on jatkossa poistuman vuoksi löydettävissä työpaikka. Huomioitava on myös se, että nuorten määrä kääntyy nousuun vuoden 2018 jälkeen. (Liite 4.)

3) Lapissa ammatillisen koulutuksen vetovoima on hyvä. Jokaista opiskelupaikkaa kohti on 1,2 hakijaa ja täyttöaste suurilla koulutuksen järjestäjillä on vuosittain ollut yli 100 %.

Tunnusomaista Lapin ammatilliselle koulutukselle on, että oppilaista vain osa tulee keväällä peruskoulunsa päättäneestä ikäluokasta ja merkittävä osa vanhemmista ikäluokista, jotka ovat jääneet vaille ammatillista koulutusta. Ainakin osittain tämä johtuu pitkistä etäisyyksistä ja/tai vieraalla paikkakunnalla asumisesta koulutuksen aikana.

Lapissa suurten koulutuksen järjestäjien ammatillisen koulutuksen vetovoima on ollut vuosina 2010–2012 1,2–1,5 ensisijaista hakijaa aloituspaikkaa kohden, mikä on erittäin korkea eikä se puolla Lapille kohdistettuja leikkauksia. Lapin koulutuksen vetovoima on ollut perusteena koulutuspaikkojen lisäämiselle aiempina vuosina. Valtakunnassa jo tänä vuonna kasvukeskuksille jaetut 1 700 lisäpaikkaa yhteiskuntatakuun toteuttamiseen tulee huomioida vetovoimalukua arvioitaessa ja alueita vertailtaessa.

Koulutuspaikkojen täyttöaste on ollut useamman vuonna peräkkäin suurilla koulutuksen järjestäjillä 100 %. Lapissa koulutuksen laatu on ollut hyvää koulutuksen läpäisyluvuilla mitattuna. Koulutuksen järjestäjät ovat panostaneet oppilaiden tukipalveluihin.

4) Lapin nuoret valitsevat ammatillisen koulutuksen (ml. ammattilukio) lukion sijasta useammin kuin nuoret muualla maassa. Ammatilliseen koulutukseen tulee siis Lapissa suurempi osuus ikäluokasta kuin keskimäärin Suomessa.

Lapin elinkeinorakenteesta, työllistymis- ja jatko-opintomahdollisuuksista johtuen ammatillinen koulutusväylä tarjoaa paremmat työllistymis- ja jatko-opintomahdollisuudet kuin lukiokoulutus. Lapissa nuoret ovat tämän huomanneet ja valitsevat mieluummin paremmin työmarkkinoille sijoittumista tukevan ammatillisen koulutusväylän. Lapissa työssäkäyvistä keskiasteen suorittaneita on 46,6 %, koko maassa vastaava luku on 38,2 % ja Uudellamaalla vain 27,7 % vuonna 2010 (Tilastokeskuksen aineistojen mukaan). Lapin nykyinen ja tuleva työvoimantarve on pääosin ammatillista koulutusta edellyttävissä ammateissa. OKM:n pitäisi ottaa nämä alueiden väliset erot työvoiman osaa- mistarpeessa huomioon pelkän ikäluokkatarkastelun sijasta.

Lukioon hakeutuu keskimäärin noin 41,9 prosenttia ikäluokasta ja noin 48,9 prosenttia, kun mukaan lasketaan ns. ammattilukiolaiset. Lapissa noin kymmenesosa peruskoulun hakuvuonna päätävistä aloittaa sekä ammatti- että lukio-opinnot. Esimerkiksi Uudellamaalla lukiokoulutus on suosittua, ja lukioon hakeutuu noin 57,4 prosenttia ikäluokasta.

Lukion suurempi suosio etelässä vaikuttaa siten, että ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja on tulevaisuudessa Uudellamaalla tarjolla enemmän kuin Lapissa ammatilliseen koulutukseen hakeville nuorille. OKM:n ehdotuksen mukaisilla vuoden 2016 luvuilla laskettuna, kun nuorten ikäluokasta vähennetään lukioon hakeutuvat, Uudellamaalla suhdeluku on 178,7 aloituspaikkaa ammatilliseen koulutukseen hakeutuvaa ikäluokkaa kohden. Lapissa vastaava luku on 169,8. (Liite 5.) Tämä toteutuu mikäli lukioon menevien osuudet pysyvät nykytasolla. OKM tarkastelee koko ikäluokkaa, joka antaa päivinvastaisen kuvan ammatillisen koulutuksen tarjonnasta.

14.12.2012

5) Lapin erityispiirteistä, mm. pitkistä välimatkoista johtuen nykyistä ammatillisen koulutuksen oppilaitosverkkoa ei voi enää harventaa. Koulutuksen saavutettavuus on jo nyt Lapissa muuta maata huomattavasti heikompi.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta on arvioitu osana peruspalvelujen arviointia jo useamman vuoden ajan. Koko maassa nuorista 92 % ja monin paikoin 100 % asuu enintään 30 km:n etäisyydellä ammatillisesta oppilaitoksesta (vähintään kolme koulutusala), kun vastaava luku Lapissa on 72 %. (Liite 6.) Ammatillisen koulutuksen saavutettavuus on Lapissa selvästi maan huonoin. Ammatillisen koulutuksen tarjonta eri puolilla laajaa maakuntaa pienissä koulutusyksiköissä on keskimääräistä kalliimpaa, mutta tasa-arvon toteutumisen kannalta välttämätöntä. Esitetyt leikkaukset uhkaavat pahentaa jo nyt suuria eroja saavutettavuudessa. (Liite 7.)

Koulutuksen saavutettavuuden vaikeutuminen eriarvoistaa nuoria. Lapin olosuhteissa julkiset liikenneyhteydet ovat harvassa, tai opiskelijoille sopivia yhteyksiä ei ole lainkaan, joten opiskelu kotoa käsin onnistuu vain koulutuskeskittymien, Rovaniemen, Kemin ja Tornion läheisyydessä asuville.

Lapin erityisolosuhteet pitää huomioida, jotta riski nuorten sosiaaliseen syrjäytymiseen ei kasva. Monen Lapin opiskelijanuoren ainoa vaihtoehto on asuntola-asuminen, joka ei kuitenkaan korvaa kotia. 15-vuotiaiden muuttaminen kauas kotoa lisää nuorten sosiaalista turvattomuutta. Kotoa pois muuttaminen siirtää nuoren koulutuskustannuksia vanhemmille ja heikentää eri alueilla asuvien tasa-arvoa. Opintotukijärjestelmä ei ole rakennettu 15–17-vuotiaiden opiskeluun vieraalla paikkakunnalla. Monien perheiden kyky osallistua nuorten koulutuksesta aiheutuvien kulujen rahoittamiseen on varsin heikko.

Koulutuksen saavutettavuus ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen edellyttää myös mahdollisuutta valita eri koulutusvaihtoehdoista. Erittäin rajoitettujen vaihtoehtojen tarjoaminen johtaa nuoret tekemään vääriä valintoja, mikä kasvattaa keskeyttäneiden ja sitä kautta myös syrjäytymisvaarassa olevien määrää.

Lappilaisten koulutustaso on jo nyt alle maan keskiarvon ja leikkaukset kasvattaisivat eroa suhteessa muuhun maahan. (Liite 8.)

Lappilaisille nuorille on turvattava sekä koulutuksen saavutettavuuden että monipuolisten koulutusmahdollisuuksien puolesta yhdenvertaiset mahdollisuudet muun maan nuorten kanssa.

6) Koulutustakuun turvaaminen Lapissa

Lapin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen tarvitaan riittävästi koulutuspaikkoja, koulutusvaihtoehtoja ja -resursseja, jotta nuoren elämänkehitystä voidaan tukea kotiseudulla tai edes lähellä sitä.

Sekä hallitusohjelmassa että ammatillisen koulutuksen tarkoitusta määrittävässä laissa on turvattu nuorille koulutustakuu. Asia on erittäin tärkeä ja Lapissa asiaa kannatetaan. Lapissa ammatillisiin oppilaitoksiin pyrkivästä nuorisoikäluokasta osa jää heikon koulumenestyksen ja vaikean elämäntilanteen vuoksi vaille koulutuspaikkaa. Näiden nuorten mahdollisuudet hakeutua muualle kuin Lapissa tarjolla oleviin koulutuksiin ovat rajalliset. Lappi on maantieteellisesti erittäin suuri alue ja ongelmia ammatillisen koulutuksen saavutettavuudessa on jo nyt useissa seutukunnissa. Peruskoulun päättävillä nuorilla on usein vaikeuksia selvittää kaukana kotoaan vieraassa maakunnassa ja suurissa kaupungeissa.

14.12.2012

Nuorisotakuuseen sisältyvää koulutus- ja yhteiskuntatakuuta ei voida Lapissa toteuttaa, mikäli opiskelijamääriä vähennetään esitetyn suuruisena. Leikkausten vaikutukset kohdistuvat erityisesti niihin 17–20-vuotiaisiin nuoriin, jotka ovat keskeyttäneet lukion tai ammatillisen koulutuksen ja ovat oman alansa löytäneenä hakeutumassa uudelleen koulutukseen. Heidän tulee voida hankkia vankka ammatillinen peruskoulutus. Nuoren osoittaminen oppisopimustyypiseen koulutukseen tai työpaikkaan soveltuu huonosti Lapin olosuhteisiin. Lapissa oppisopimustyöpaikat eivät ole saatavilla lähietäisyydellä nuoren kodista samalla tavalla kuin Etelä-Suomessa ja kasvukeskuksissa. Lapissa paras nuoren syrjäytymistä ehkäisevä toimenpide on opiskelu oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa, jossa asuntolassa asuminen on mahdollista.

7) Koulutuksen erityistehtäviin ja -vastuisiin hoitamiseen tarvittavat lisäpaikat kasvattavat koulutuspaikkojen tarvetta merkittävästi.

Lappilaiset koulutuksen järjestäjät tuottavat erityistehtäviensä mukaiset koulutukset sekä myös erityisryhmien koulutukset (esim. vammaisten koulutus ja maahanmuuttajakoulutus) nykyisten järjestämislupien kautta osana ammatillisen koulutuksen toteutusta. Erilaisessa valmentavassa ja valmistavassa koulutuksessa Lapin oppilaitosten keräämän tiedon mukaan on vuonna 2012 opiskelijoita yhteensä 100. Lapissa on tapahtumassa merkittävä ammatillisen erityisopetuksen vähenys, kun varsinaiset ammatilliset erityisoppilaitokset (LUOVI) ovat vähentämässä / lopettamassa tarjontaansa Lapissa.

Erityisopiskelijoiden määrät Lapissa eivät ole vähenemässä, päinvastoin. Ammatillisiin oppilaitoksiin tulevien erityisopiskelijoiden erityisen tuen tarve on myös lisääntynyt vuosi vuodelta. Nuoret ovat moniongelmaisia, elämäntilanteet ovat vaikeita ja laajoja verkostoja tarvitaan heidän tukemiseensa. Tulevaisuuden opiskelijamäärien supistamiset johtavat mitä todennäköisimmin juuri erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden jatko-opintomahdollisuuksien supistumiseen.

Lapissa on tällä hetkellä se tilanne, että esim. ammatillisen erityisopetuksen perustutkintoryhmiä alkaa vuonna 2013 vain kaksi: Ammattiopisto LUOVI:n kiinteistönhoitaja ja Lapin matkailuopiston catering – kokki -ryhmä. Tämä ammatillisen erityisopetuksen perustutkintojen tilanne on opiskelijoiden kannalta katsottuna kestävä – jatkopolkuja esimerkiksi valmistavien koulutusten jälkeen Lapissa ei kyetä tarjoamaan kaikille. Jotta erilaiset erityisen tuen tarpeen opiskelijat löytäisivät paikkansa yhteiskunnassa, tulisikin ammatillisen erityisopetuksen tarjontaa pikaisesti maakunnassa lisätä ja tarjontaa kyettävä myös leventämään. Syksyn 2012 kokemukset kertovat, että jatkuvasti eri tahoilta (mm. sosiaalityö, sairaalakoulu, etsivä nuorisotyö, ammatillisten oppilaitosten perustutkinnot) on oltu yhteydessä koulutuksen järjestäjiin opiskelijoiden erityisen tuen tarpeesta ja kasvavasta tarpeesta siirtää opiskelijat erityisryhmään. Tähän tarpeeseen eivät koulutuksen järjestäjät kuitenkaan ole pystyneet, koska järjestämisluvat ovat täynnä. Erityisopetuksen asia on sekä tasa-arvon että yhteiskuntatakuunkin kannalta erittäin tärkeä.

Esimerkkinä. Rovaniemen koulutuskuntayhtymälle järjestämisluvassa annettujen erityistehtävien, rajattujen koulutustehtävien ja muiden velvoittavien määräyksiä toteuttamiseen osoitetaan 14,7 % koulutuspaikoista. Lisäksi Lapin urheiluopiston (valtakunnallinen liikunnan koulutuskeskus) koulutustehtävän volyymi on 4,2 % kuntayhtymän koulutuspaikoista. Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappialla on myös vastaavia erityistehtäviä mm. ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus. Rovaniemi-Opistossa on vain yksi ammatillinen perustutkinto eli viittomakielisen ohjauksen perustutkinto (opiskelijapaikkoja 45), jota voi opiskella vain kolmessa kansanopistossa, siis Rovaniemellä, Turussa ja Kuopiossa, mutta ei missään ammattiopistossa.

14.12.2012

Lapissa on perustettu kaksi kaikki koulutusasteet kattavaa koulutusorganisaatiota **Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti ja Pohjoisen kulttuuri-instituutti**. Kulttuurialan koulutus osana Pohjoisen kulttuuri-instituutin kehittämistä palvelee laajasti koko Pohjois-Suomea. Ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisvolyyminä kulttuurialan kokonaisuus on esimerkiksi vuonna 2012 n.10 %. Esitetty opiskelupaikkojen leikkaus vaarantaa myös Pohjoisen kulttuuri-instituutin toiminnan. Lapin korkeakoulujen strategiaryhmä esitti kokouksessaan 5.11.2007 osana Lapin korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suunnitelmaa Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin ja Pohjoisen kulttuuri-instituutin perustamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön, Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun välisissä neuvotteluissa 5.5.2009 sovittiin Pohjoisen kulttuuri-instituutin toiminnan käynnistämisestä ja tämä kirjattiin myös korkeakoulujen tulossopimuksiin.

Pohjoisen kulttuuri-instituutista rakennettiin Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun ja Ammattiopisto Lappian yhteinen verkostoperiaatteella toimiva instituutti, jonka toimintaan linkittyy myös Saamelaisalueen koulutuskeskus ja saamelaismuseo Siida. Perustetut instituutit muodostavat yhdessä kehittämissympäristön, joka palvelee matkailualan ja kulttuurialan koulutuksen, tutkimuksen ja palvelutoiminnan kehittämistä alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

Lapin koulutuskuntayhtymät vastaavat lisäksi ainoina valtuutettuina kaivosalan koulutusluvan omaavina koulutuksenjärjestäjinä kaivosalan osaavan työvoiman tuottamisesta. Merkittävä erityisen koulutustehtävän tuottaja on myös Saamelaisalueen koulutuskeskus, joka vastaa saamenkielisestä koulutuksessa koko maassa. Luonnonvara-alalla Lapin pohjoisen sijainnin tuomat erityiset olosuhteet luovat mahdollisuuden räätälöityyn koulutukseen. Porotalouskoulutus on ainutlaatuista Suomessa. Myös näihin lisätehtäviin tarvittavat paikat tulee ottaa huomioon lopullisessa päätöksessä.

8) Mitenna-laskennan puutteet Lapissa

OKM on tehnyt koulutuslakohtaisen esityksensä hyödyntäen Mitenna-laskennan tuloksia. Laskelmassa ei ole huomioitu Lapissa jo käynnistyneitä tai suunniteltuja kaivos- ja muita suurhankkeita eikä lähialueiden hankkeiden lappilaisia yrityksiä työllistävää vaikutusta. Myös OKM on tämän todennut Pohjois-Suomen maakunnille antamassaan palautteessa.

”Alueen maakunnat korostavat erityisesti matkailuelinkeinon merkityksen kasvua edelleen. Myös teollisuuden työvoiman tarpeen arvioidaan olevan suurempaa kuin maassa keskimäärin. Erityisesti Lapissa kaivostoiminnan työvoiman tarpeet saattavat olla suurempia, kuin mitä ennakoitilaskelmissa on voitu ottaa huomioon.”

Valtiontalouden tutkimuslaitoksen, VATT:n Mitenna-laskelmien pohjaksi tuottamassa Lapin toimialakehityslaskelmassa Lapin työpaikkamäärä laskisi nykytilanteesta. Ennakoinnissa ei ole pystytty huomioimaan nopealla aikataululla syntyneitä eikä varsinkaan suunnitteilla olevia tulevia kaivos-työpaikkoja. VATT:n tavoitelaskelmassa ei huomioitu myöskään muita suurhankkeita ja lähialueen työvoimakysyntää. Tästä johtuen Lapissa on rakennettu oma tavoiteura, joka pohjautuu maakuntasuunnitelman työpaikka- ja väestötavoitteeseen ja ennakoitiprosessiin osallistuneiden asiantuntijatyöryhmien näkemyksiin toimialojen kehittymisestä. Vuonna 2020 Lapin tavoiteuran mukaan työpaikkoja on 73 000–75 000, kun VATT ennusteessa niitä on 70 600.

Liitteissä 9 ja 10 on esitetty Lapin tavoiteuran ja VATT:n tavoiteuran erot toimialoittaisissa työpaikoissa ja ammattirakenteessa vuonna 2025. Lukuja ei ole laskettu Mitenna-menetelmällä koulutus-tarpeeksi, koska OPH:lla ei ollut resurssia Lapin oman laskelman tekemiseen. VATT:n tavoiteuras- sa ammattirakenne poikkeaa Lapin omasta tavoiteurasta merkittävästi määrällisesti ja myös no-

14.12.2012

peimmin kasvavat ammattiryhmät ovat osin erilaiset. Lapissa elinkeinoelämän kasvu ja käynnistyvät suurhankkeet edellyttävät tekniikan ja liikenteen alan perustutkinnon suorittaneita työntekijöitä. Matkailu työllistää monelta eri koulutusosalta valmistuneita opiskelijoita. Työvoiman tarve sosiaali- ja terveydenhuollossa kasvaa väestön ikääntymisen ja laajenevan elinkeinoelämän kasvavien palvelutarpeiden myötä. Lapin koulutusalaakohtaisissa luvuissa tulee nämä lisätarpeet ottaa huomioon.

Mitenna-laskentatulosten toimeenpano sellaisenaan merkitsisi Lapissa joidenkin koulutusalojen lakkauttamista. Yhdessä suuren poistuman kanssa se johtaa osaamisvajaseen, jota ei saada muualla maassa koulutetulla työvoimalla täytettyä.

9) Taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Koulutuspaikkojen mahdollisella vähentämisellä on laajoja taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ammatillisessa koulutuksessa on tällä hetkellä Lapissa työllistettynä n. 1 000 opettajaa ja muuta henkilöstöä sekä hyvä koulutusinfrastruktuuri. Leikkausten toteutuessa nämä resurssit uhkaavat jäädä hyödyntämättä tilanteessa, jossa on nähtävissä pulaa osaavasta työvoimasta jo lähitulevaisuudessa. Samaan aikaan muualla maassa joudutaan rakentamaan vastaavaa infrastruktuuria, jota Lapista oltaisiin juuri purkamassa.

10) Vähennysten aikataulu ja mahdollinen tarkistaminen elinkeinoelämän muutosten myötä

OKM:n koulutusalaakohtainen aloituspaikkojen leikkausesitys perustuu vuoden 2009 eri koulutusaloilla aloittaneiden määrään. Esitys ei ota huomioon koulutuksen järjestämislupiin tulleita määrällisiä muutoksia (lisäyksiä) eikä koulutuksen järjestäjien tekemiä, työelämälähtöisiä koulutusalojen välisiä muutospainotuksia vuosina 2009–2012. Koulutuksen järjestäjät ovat lisänneet merkittävästi aloituspaikkoja tietyille koulutusaloille (esim. soteli) alueen voimakkaasti lisääntyneeseen työvoiman tarpeeseen perustuen. Nyt jos leikkaus tehtäisiin OKM:n esittämällä tavalla vuoden 2009 tasoon, johtaisi se työelämän kannalta kestävämpään lopputulokseen.

Koulutustarjonta- ja opiskelijamääräpäätösten vaikutukset heijastuvat laajasti koko alueen elinvoimaisuuteen ja pitkälle tulevaisuuteen. Tästä syystä Lappiin esitetyt vähennykset tulee kohtuullistaa ja porrastaa pidemmälle aikavälille, jotta päätösten vaikutusten seuranta, arviointi ja tarvittaessa uudet ratkaisut mahdollistuvat. Mikäli vähennykset totutettaisiin esitetyssä aikataulussa vuonna 2014, olisi vaarassa, että osa peruskoulun päättäneistä ei pääse koulutukseen, koska OKM:n esittämä oppilasmäärä täyttyy edellisinä vuosina aloittaneita opiskelijoista.

11) Lapin koulutuksen järjestäjien yhteistyö tiivistyy

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat käyneet neuvotteluja yhteistyön tiivistämiseksi. Vuonna 2012 neuvotteluja on käyty mm. Lapin liiton kokoamana. Yhteistyötä tullaan jatkamaan tavoitteena työnjaon parantaminen ja työelämän koulutustarpeen turvaaminen alueella. Tavoitteena tässä palautteessa on esitetyn opiskelijamäärän vähennyksestä huolimatta turvata hyvällä koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä kohtuullisen kattava koulutustarjonta laajassa maakunnassa.

Lapissa koulutuksen järjestäjien ja alueviranomaisten yhteistyö on ollut saumatonta mm. Kesu-alue-ennakointiprosessiin liittyvässä ennakoinnissa ja myös tämän esityksen tekemisessä.